

TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ
DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN GEMEINSCHAFTEN
EUROOPA ÜHENDUSTE KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
COUR DE JUSTICE DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES
CÚIRT BHREITHIÚNAIS NA gCÓMHPHOBAL EORPACH
CORTE DI GIUSTIZIA DELLE COMUNITÀ EUROPEE
EIROPAS KOPIENU TIESA

EUROPOS BENDRIJŲ TEISINGUMO TEISMAS
EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-KOMUNITAJIET EWROPEJ
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DAS COMUNIDADES EUROPEIAS
SÚDNY DVOR EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV
SODIŠČE EVROPSKIH SKUPNOSTI
EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS DOMSTOL

RETSMØDERAPPORT

»Direktiv 2001/29 – ophavsrettigheder og beslægtede rettigheder – artikel 4, stk. 2
– gyldighed – retten til spredning – konsumptionsprincippet – international og
regional konsumtion – import til en medlemsstat – hjemmel –
proportionalitetsprincippet – konkurrencepolitik – ytringsfrihed – internationale
aftaler på området for ophavsrettigheder og beslægtede rettigheder –
medlemsstaternes kulturpolitik«

I sag C-479/04,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF,
indgivet af Østre Landsret (Danmark) ved afgørelse af 16. november 2004,
indgået til Domstolen den 19. november 2004, i sagen:

Laserdisken ApS

mod

Kulturministeriet,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Laserdisken ved ejeren, H.K. Pedersen
- den polske regering ved T. Nowakowski, som befuldmægtiget
- Rådet for Den Europæiske Union ved H. Vilstrup, F. Florindo Gijón og R. Liudvinaviciute-Cordeiro, som befuldmægtigede
- Europa-Parlamentet ved K. Bradley og L.G. Knudsen, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg
- Kommissionen ved W. Wils og N.B. Rasmussen, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

1 Den præjudicielle anmodning vedrører gyldigheden af artikel 4, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af

visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10). Anmodningen er fremsat som led i en tvist mellem selskabet Laserdisken og Kulturministeriet vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt førnævnte artikel 4 er forenelig med fællesskabsretten.

Retsforskrifter

- 2 Den 22. maj 2001 vedtog Rådet direktiv 2001/29, der ifølge dets artikel 1, stk. 1, vedrører retlig beskyttelse af ophavsret og dermed beslægtede rettigheder inden for rammerne af det indre marked med særligt henblik på informationssamfundet.
- 3 Direktivets artikel 4 med overskriften »Retten til spredning« har følgende ordlyd:
 - »1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde enhver form for spredning til almenheden ved salg eller på anden måde af deres originalværker eller eksemplarer heraf.
 2. Spredningsretten udtømmes ikke i Fællesskabet for så vidt angår originalværker eller eksemplarer heraf, medmindre første salg eller anden overdragelse af ejendomsret i Fællesskabet af den pågældende genstand foretages af rettighedshaveren eller med dennes samtykke.«
- 4 Med henblik på at gennemføre direktiv 2001/29 vedtog den danske regering den 17. december 2002 lov nr. 1051, der trådte i kraft den 22. december 2002. I den affattelse af den danske ophavsretslov, som fandt anvendelse før den 22. december 2002, bestemtes i § 19, at »når et eksemplar af et værk med ophavsmandens samtykke er solgt eller på anden måde overdraget til andre, må eksemplaret spredes videre«.
- 5 Efter lovændringen har lovens § 19, stk. 1, følgende ordlyd: »Når et eksemplar af et værk med ophavsmandens samtykke er solgt eller på anden måde overdraget til andre inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, må eksemplaret spredes videre. Når det gælder viderespredning i form af udlån eller udlejning, finder bestemmelsen i 1.pkt. også anvendelse ved salg eller anden form for overdragelse til andre uden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.«

Hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 6 Laserdisken ApS (herefter »Laserdisken«) er et erhvervsdrivende selskab, der frem til udgangen af 2002 solgte filmværker til individuelle købere gennem tre butikker i Danmark. Selskabet importerede filmværkerne fra lande i eller uden for Den Europæiske Union. De udbudte produkter var særlige udgaver, herunder originale amerikanske udgaver eller udgaver indspillet med en særlig teknik. En anden del af udbuddet bestod af filmværker, der ikke var eller ikke ville blive udgivet i Europa.

- 7 Frem til lovændringen i december 2002 indeholdt den danske ophavsretslov i § 19 et princip om international konsumtion af ophavsrettigheder, således at disse rettigheder udtømmes, når ophavsmanden har givet samtykke til markedsføring af et eksemplar i et hvilket som helst land. Med lovændringen har man i den danske ophavsretslov som led i gennemførelsen af direktiv 2001/29 nu fastsat en regel om regional konsumtion. Herefter er det Fællesskabet, som er det relevante marked for konsumtionsprincippet anvendelse.
- 8 Da Laserdisken efter lovændringen oplevede en betydelig nedgang i sin omsætning, anlagde selskabet den 19. februar 2003 sag mod Kulturministeriet ved Østre Landsret (Danmark) med påstand om, at ændringen af ophavsretslovens § 19, som gennemfører artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29, ikke kan finde anvendelse. Ifølge Laserdisken vil den nye bestemmelse i § 19 i væsentlig grad påvirke selskabets import og salg af DVD-produkter, der er lovligt markedsført uden for EØS.
- 9 Til støtte for sit søgsmål for Østre Landsret har Laserdisken gjort gældende, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 bl.a. er i strid med proportionalitetsprincippet, jf. kampen mod piratkopier, og på det generelle plan, jf. gennemførelsen af det indre marked, samt med konkurrencepolitikken, ytringsfriheden og eventuelt med bestemmelser i internationale aftaler, som Fællesskabet har indgået med tredjelande, med lighedsprincippet og de relevante bestemmelser i EF-traktaten vedrørende medlemsstaternes kultur- og uddannelsespolitik. Laserdisken har som grund til at anse direktiv 2001/29 for ugyldig desuden anført, at der ikke var gyldig hjemmel i artikel 47, stk. 2, EF, artikel 55 EF og artikel 95 EF til at vedtage dette direktiv. Da Kulturministeriet har bestridt samtlige de ovenfor anførte anbringender, har Østre Landsret (Danmark) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Er artikel 4, stk. 2, i [...] direktiv 2001/29 [...] ugyldig?
- Er artikel 4, stk. 2, i [...] direktiv 2001/29 [...] til hinder for, at en medlemsstat bibeholder international konsumtion i lovgivningen?«
- 10 Ifølge den forelæggende ret stilles det andet spørgsmål med henblik på at afklare, om en medlemsstat, der ønsker at vægte hensynet til ytringsfriheden og borgernes adgang til kulturprodukterne højere end ønsket om at beskytte de nationale rettighedshavere mod konkurrence, kan fravige artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29.
- 11 Ved særskilt dokument indleveret til Domstolens Justitskontor den 24. juli 2005 har Laserdisken anmodet om afholdelse af et retsmøde og om tilladelse til som led i sin procedure at anvende illustrerede plancher, der vil kunne uddeles i A4-format til dommerkollegiet.

Parternes svar og argumenter med hensyn til de præjudicielle spørgsmål

Det første præjudicielle spørgsmål

- 12 **Laserdisken** og den **polske regering** har foreslået, at spørgsmålet besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 er i strid med fællesskabsretten.
- 13 Den polske regering finder navnlig, at en undtagelse fra princippet om international konsumtion for det første er i strid med proportionalitetsprincippet, for det andet ikke sikrer gennemførelsen af Fællesskabets mål med hensyn til oprettelsen af det indre marked og for det tredje fører til en tilsidesættelse af en af Fællesskabets grundlæggende opgaver, nemlig at fremme konkurrenceevnen. Desuden har den polske regering anført, at dette princip især er til skade for forbrugerne, og at det giver indehavere af ophavsrettigheder og hermed beslægtede rettigheder en for stor beskyttelse, som rækker videre end formålet med sådanne rettigheder. Endelig har dette princip ikke en gunstig virkning for gennemførelsen af målet om at bekæmpe krænkelse af rettigheder over immaterielle goder.
- 14 Laserdisken har anført, at princippet om regional konsumtion forstærker leverandørernes kontrol med distributionsvejene, hvilket er til skade for den frie konkurrence. Anvendelsen af dette princip medvirker således til kunstigt at opretholde høje priser i Den Europæiske Union, idet konkurrencen fra verdensmarkedet sættes ud af kraft til skade for forbrugernes valgmuligheder. Herved vil en spredningsret iværksat i overensstemmelse med dette princip være i strid med de formål, som OECD har fastsat på området for distribution af billigere og bedre varer for forbrugerne. Anvendelsen af princippet om regional konsumtion fører endvidere til kulturel fattigdom, eftersom hovedparten af verdens kulturgoder udgives uden for Europa, og er i strid med den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 10 om ytringsfrihed.
- 15 **Rådet** og **Parlamentet** finder, at det første præjudicielle spørgsmål skal besvares med, at der intet er frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29, og at det er uforholdsmæssigt at besvare det andet spørgsmål. **Kommissionen** finder, at det andet spørgsmål skal besvares, før det er muligt at tage stilling til det første spørgsmål. Under alle omstændigheder tilslutter Kommissionen sig Rådets og Parlamentets forslag til besvarelse af det første spørgsmål.
- 16 For så vidt angår klagepunkterne vedrørende den korrekte hjemmel for vedtagelse af direktiv 2001/29 har Rådet og Kommissionen anført, at artikel 47, stk. 2, EF, artikel 55 EF og artikel 95 EF indeholder hjemmel til at vedtage dette direktiv. Disse bestemmelser giver således fællesskabslovgiver mulighed for at træffe de nødvendige foranstaltninger, for at det indre marked kan fungere hensigtsmæssigt med hensyn til etableringsfrihed og fri udveksling af tjenesteydelser gennem harmonisering af landenes lovgivning om indhold og udøvelse af ophavsret og

beslægtede rettigheder. Det forhold, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 påvirker virksomhederne i tredjelande og EF-virksomhederne forskelligt, er irrelevant for valget af hjemmel.

17 For så vidt angår de påberåbte ugyldighedsgrunde har Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen gjort følgende gældende:

- Ordningen med fællesskabskonsumtion indført ved artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 kan ikke anses for at være åbenbart uhensigtsmæssig henset til fællesskabslovgivers målsætninger; det indre marked er ikke blevet opdelt i særskilte nationale områder og markeder, og den omstændighed, at spredningsretten ikke er udtømt for så vidt angår piratkopier, som ikke lovligt er blevet bragt i omsætning med rettighedshaverens samtykke, viser, at artikel 4 klart er en hensigtsmæssig bestemmelse med henblik på at bekæmpe ulovlig spredning.
- Direktiv 2001/29 har til formål at sikre, at konkurrencen ikke fordrejes i Fællesskabet, men vedrører ikke konkurrencen på verdensplan, og i det foreliggende tilfælde tilsidesætter direktivet ikke de mål, som er omhandlet i OECD-konventionerne, og som under alle omstændigheder ikke er bindende for Fællesskabet; for så vidt angår regionskodningen, der anvendes af rettighedshaverne for at sikre, at DVD-filmværker, som markedsføres i en region, ikke kan ses i en anden region, er håndhævelsen af denne opdeling af verdensmarkedet ved hjælp af aftaler mellem DVD-producenter og rettighedshavere underlagt konkurrencereglerne; disse aftaler er desuden ikke forbundet med spørgsmålet om konsumtion, og anvendelsen af regionskodningen er ikke forbundet med ophavsretten.
- Den omtvistede bestemmelse tilsidesætter ikke den ved den europæiske menneskerettighedskonvention garanterede ytringsfrihed, for så vidt som konsumtionsprincippet bidrager til ytringsfriheden og navnlig til retten til information.
- Ingen international konvention pålægger Det Europæiske Fællesskab at vælge det geografiske omfang af konsumtionen.
- Artikel 153 EF er ikke blevet tilsidesat i det foreliggende tilfælde; artikel 5, stk. 3, litra a), i direktiv 2001/29 nævner således medlemsstaternes mulighed for at indføre undtagelser og begrænsninger i ophavsretten, hvis der udelukkende er tale om anvendelse til anskueliggørelse i forbindelse med undervisning eller med henblik på videnskabelig forskning; desuden fremgår det klart af direktivets betragtning 9, 11 og 12, at lovgiver ved vedtagelsen af den pågældende foranstaltning fuldt ud har taget de kulturelle aspekter i betragtning.
- Med hensyn til den påståede overtrædelse af lighedsprincippet anføres, at en producent og en licenstagere med hjemsted i et tredjeland ikke befinder sig i

en tilsvarende situation som en producent og licenstagere med hjemsted i Fællesskabet; princippet om forbud mod forskelsbehandling på grund af nationalitet kan heller ikke gøres gældende, for så vidt som den foreliggende situation ikke hører under fællesskabsrettens anvendelsesområde (varebevægelser mellem et tredjeland og Fællesskabet).

Det andet præjudicielle spørgsmål

- 18 Ifølge **Laserdisken** og den **polske regering** bør det andet spørgsmål besvares med, at eftersom artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 er i strid med fællesskabsretten, er denne bestemmelse ikke til hinder for, at en medlemsstat bibeholder international konsumtion i lovgivningen.
- 19 **Kommissionen** finder, at det andet spørgsmål skal besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 2001/29 er til hinder for, at en medlemsstat bibeholder international konsumtion i lovgivningen.
- 20 Dette resultat følger af ordlyden og opbygningen af direktiv 2001/29, bekræftes af forarbejderne til direktivets artikel 4, stk. 2, og er i overensstemmelse med Domstolens praksis vedrørende varemærkedirektivets artikel 7, stk. 1. Herved har Kommissionen henvist til, at markedsføringen af et ophavsretligt beskyttet værk ganske ofte tillige vil foregå under beskyttelsen af en varemærkeret, og at, såfremt Domstolen skulle komme til et andet resultat i nærværende sag, er det tvivlsomt, om det ville have nogen større praktisk betydning, idet varemærkeindehaveren ville kunne påberåbe sig sin varemærkeret.

George Arestis
Refererende dommer